Atsız
ve
Türkçülüğün Yarım Asrı

Süreli Yayınlarda Türk Milliyetçiliğinin Seyri
(1931 - 1975)

Ozan Karabulak

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 1269
KÜLTÜR SERİSİ:731

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI
16267

ISBN 978-605-155-630-7

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği
akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde,
kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz;
hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez,
çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12
İnternet: www.otuken.com.tr
E-posta: otuken@otuken.com.tr

Editör: Göktürk Ömer Çakır
Kapak Tasarımı: Zafer Yılmaz
Dizgi-Tertip: Ötüken
Kapak Baskısı: Yeditepe Ofset
Baskı: Yaylacık Matbaası (0212) 612 58 60
Maltepe Mah. Litros yolu Fatih Sanayi Sitesi No: 12/197-203
Topkapı-Zeytinburnu
Cilt: Yedigün Mücellithanesi
İstanbul-Aralık 2017

Ozan Karabulak; 1987 yılında Kars'ta doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini İzmit'te tamamladı. Lisans ve yüksek lisans derecelerini Marmara Üniversitesi'nden aldı. Tarih öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

İçindekiler

Önsöz 9
Giriş 13

I. Bölüm
Dergiler

Yolların Başı: Atsız Mecmua (1931-1932) 33
Serhat Boyunda: Orhun (1933-1934) 43
"Bütün Türkler Bir Ordu: Orhun (1943-1944) 54
Demokrasinin Gölgesinde: Orkun (1950-1952) 68
İhtilaflar: Orkun (1962-1964) 93
Sona Doğru: Ötüken (1964-1975) 104

II. Bölüm
Meseleler

Bitmeyen Mesele: Batılılaşma 113
Hür Dünyanın Kilidi: Kore 120
Evin İçinde Nizâ: Anadoluculuk 125
"Hani O Yıldızı Ayı": Kerkük 131
Fesat Ocağı: Köy Enstitüleri 136
"Çıfıt": Yahudiler 142
Turancı Bir Hamle: Kıbrıs 148
"Büyük Türkçü", Manevî Baba, Netâmeli İsim: Rıza Nur 156
Öztürkçecilik Karşısında Türkçülük: Dil Meselesi 170
Tarihin Çözeceği Dilemma: Atatürk 184
Muhataralı Mesele: Din 207
Ebedî Hasım: Komünizm 236
Bir Tanımlama Meselesi: Türkçülük 265
Her Devrin Meselesi: Alparslan Türkeş ve Milliyetçi Hareket Partisi 298
Müstakbel Hasım: Kürtler ve Kürtçülük 356

III. Bölüm
Türkçüler Derneği

Yarım Asrın Kısa Bir Muhasebesi 427

Ekler

Ek 1:
Dergilerin Fihristi

Atsız Mecmua 446
Orhun (1933-1934) 451
Orhun (1943-1944) 453
Orkun (1950-1952) 456
Ötüken 490

Ek 2:
Yazarların Fihristi/ 532

Ek 3:
Yazar Listesi / 650

Ek 4:
İlânlar

Düğün İlânları 663
Doğum İlânları 683
Ölüm İlânları 713
Dergi İlânları 721

Kaynakça 724
Karma Dizin 729

Önsöz

Bu çalışma, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü'nde 2016 yılında tamamlanan, *Türkiye'de Türkçü hareket: Atsız ekolü* (1931-1975) başlıklı yüksek lisans tezimin ilaveler ve güncellemelerle uyarlanması sonucunda meydana gelmiştir. Türkiye'de, Türkçülüğün tarihî seyri incelendiğinde görülmektedir ki, Hüseyin Nihâl Atsız'ın bu fikrin gelişimindeki yadsınamaz yeri maalesef konu hakkındaki araştırmalara yansımamıştır. Atsız'ın temsil ettiği Türkçülüğün yeterince incelenmeyişi bir tarafa, onun biyografisini ve fikirlerini ele alan yayınların önemli bir kısmı da birbirinin tekrarı olmaktan öteye geçememektedir. Bu durum dikkate alındığında Atsız ve çevresinde şekillenen Türkçülüğün incelenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu gerekliliği esas alarak başladığım çalışmamda, Atsız'ın sadece bir dergisi de incelenebilirdi; fakat o zaman bu hareketin etkisi ve bu hareketi meydana getiren unsurlar tam olarak ortaya çıkmayacaktı. Farklı bir yöntem kullanmak gerekiyordu. Aksi hâlde mevcut çalışmalardaki hatalara düşecek, eksik sonuçlara ulaşacaktım. Kullanılması gereken temel metodun, Atsız'ın dergilerini geniş bir zaman dilimi içerisinde, onun ve mensup olduğu ekolün fikrî gelişiminin omurgası kabul etmek ve bu hareketi 1931'den 1975'e kadar geçen zamanda, bütüncül bir şekilde ele almak olduğuna karar verdim.

Atsız'ın 1931-1975 yılları arasında çıkardığı veya kurucusu olarak göründüğü *Atsız Mecmua* (1931-1932), *Orhun* (1933-1934), *Orhun* (1943-1944), *Orkun* (1950-1952), *Orkun* (1962-1964) ve *Ötüken* (1964-1975) dergilerinin teminiyle işe başladım. Toplamda 273 sayıyı bulan dergilerin neredeyse hepsini İSAM Kütüphanesi'nde bulmak mümkün oldu. Eksikleri Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nden tamamladım. Fihristlerin hazırlanmasıyla başlayan bu uzun çalışma süreci, on-

larca farklı yazarın meydana getirdiği, yüzlerce farklı makalenin tek tek okunması, notlar çıkarılması ve metnin bu suretle inşa edilerek sonuca ulaşılmasıyla nihayete erdi. Sonuçta, Atsız'ın dergilerinin çıkarıldıkları koşullar, kapanma veya kapatılma sebepleri, biçim özellikleri ayrıntılı bir şekilde gözler önüne serildi. Ayrıca 1931-1975 yılları arasında Atsız ve çevresindeki Türkçülerin Atatürk, Rıza Nur, Anadoluculuk, Kerkük, Kıbrıs, komünizm, Nurculuk, Türkeş, MHP vs. gibi konularda neler yazdıkları, nasıl düşündükleri ortaya çıktı. Daha da önemlisi, Türkçülüğün Ziya Gökalp'tan sonra aldığı şekil, bu yıllar arasında geçirdiği tekâmül safhaları, değişim ve dönüşümleri izlendi. Sonuç olarak, Türkçülüğün, Atsız'ın tesirinin kuvvetli olduğu yıllarda, kendisinden önceki Türkçü hareketlerin mirası üzerinde yeni bir çehreye büründüğü ve farklı bir kimlik kazandığı görüldü.

Bu kapsamlı çalışmanın, hatalar tabiî ki yazarın kendisine ait olsa da, sadece yazarı tarafından bu hâle getirildiğini düşünmek yanlış olur. Birçok kişiden, farklı vesilelerle yardım aldım. Evvela İSAM ve Beyazıt Devlet Kütüphanesi çalışanlarına dergilerin temininde gösterdikleri muavenet için teşekkür etmeliyim. Bu çalışmada önemli noktalardan biri de fihristlerdi. Bu fihristleri hazırlarken karşılaştığım en can alıcı sorunlardan biri, onlarca yazarın müstear ismini belirlemek oldu. Hem bu müstear isimlerin tespit edilmesinde yardım eden ve yardımcı olmaya çalışan, hem de farklı konulardaki sorularıma üşenmeden cevap veren Mustafa Kayabek, Ahmet Bican Ercilasun, Aydil Erol, Ömer Özcan, Selçuk Uysal, Suphi Saatçi, Ceval Kaya, Ali Bademci, İpek Kayabek, Yücel Hacaloğlu, Buğra Atsız, Nevin Ersoy Çelik, Ahmet Ali Aslan, Erdoğan Saruhanoğlu, Nezih Saruhanoğlu, Gündoğdu Saruhanoğlu ve Hayranî Ilgar'a şükran borçluyum. Çeşitli kaynaklara ulaşmakta yardım gördüğüm insanlar da oldu. Bülent Kutlu, Serkan Akgöz, İlker Aytürk, Doğan Uçan, Ayşe Büşra Togay ve Ömer Cumhur Yanmaz'a bu açıdan teşekkür etmeliyim. Ayrıca çalışmamın bir kısmını okuyarak tavsiyelerde bulunan Bahar Ercan, Mustafa Okumuş ile Murat Yılmaz'ı ve çalışmamın tamamlanması için ihtiyaç duyduğum zamanı bulmam konusunda yardımları dokunan Abdullah Çatal ve Zeynep Çatal'ı da anmadan edemem. Bir yüksek lisans tezi olarak hazırlanan çalışmamın jürisinde bulunarak yapıcı eleştirileriyle beni yönlendiren İlyas Kemaloğlu ve bilhassa Günay Göksu Özdoğan'a da teşekkür borçlu olduğumu ifade etmeliyim. Ayrıca, dosyamı kabul eden Ötüken Neşriyat yöneticileri ile yayımlanma sürecini

hızlandıran Ayşegül Büşra Çalık'a yardım ve ilgilerinden dolayı şükran borçluyum. Tezin maddî hatalarını ayıklayan, bir kitaba dönüşmesinde emeği bulunan, editörlüğünü üstlenen ve isim babalığını yapan Göktürk Ömer Çakır'a teşekkür ederim. Uzun yıllar boyunca tezimi nihayetlendirmemi bekleyen, bitmek bilmez çalışmamda bana tahammül gösteren, tez konumu belirlememde yardımcı olan ve en kritik noktalarda tavsiyelerini esirgemeyen hocam Prof. Dr. Ahmet Kanlıdere'ye de teşekkür ediyorum. Son olarak, hayatımın her döneminde ellerini üzerimden eksik etmeyen aileme ve çalışmalarımdaki sonsuz desteğinden dolayı eşim Aygül Karabulak'a minnettarım. Onlar olmadan bu araştırmayı bitiremezdim.

Önemli not: Çalışmamda, gerek metin içinde gerek dipnotlarda kullanılan doğrudan alıntılarda, sahibinin kelimeleriyle oluşturulan dolaylı alıntılarda, kaynak isimlerinde ve "Ekler" bölümündeki ilanlarda, mümkün mertebe metinlerin imlâsına dokunulmamıştır. Bize ait olmayan pasajlarda rastlanacak imla tutarsızlıklarının bu bağlamda değerlendirilmesi gerekmektedir. Her metnin başına (sic) uyarısı koymak yerine burada açıklamayı uygun bulduk.

Ozan Karabulak

Giriş

Yaygın paradigmaya göre, Orta Çağ'ın parlak ve ihtişamlı devleti Osmanlı İmparatorluğu'nun yükseldikten sonra bir duraklama devrine girmesi, buna karşılık rakiplerinin pek çok alanda gelişmesi, kaçınılmaz olarak onun ortadan kalkmasına neden olacaktı. Devletin günden güne yıkılışını seyretmek durumunda kalan devlet adamları ve aydınlar bu gidişi durdurmak için türlü hâl çarelerine başvurdular. Önce "Osmanlıcılık" bir çıkar yol olarak görüldü. Devleti meydana getiren ve birçoğu dil ve din açısından birbirinden ayrı olan milletler "Osmanlılık" üst kimliği altında, ortak bir gaye etrafında birleştirilmeye çalışıldı. Ancak, anlaşıldı ki, Osmanlı gümrükleri kapitülasyonlarla Avrupa'nın sadece mallarına değil fikirlerine de açıktı ve milliyetçilik fikri gayrımüslim tebaa arasında çoktan yeşermişti. "Osmanlıcılık" fikrinin "beyhude bir çaba" olduğunu idrak eden aydınlar ve devlet adamları, devlet içindeki Müslüman toplumların devlete ve hanedana bağlılıklarını temin ve tesis edebilmek için "İslâmcılık" fikrine sarıldılar. İslâmcılık, Osmanlı Devleti sınırları içindeki bütün Müslümanların birliğini ve tabiî olarak bu sayede devletin kurtuluşunu amaçlıyordu. Osmanlı Devleti yüzyıllarca İslâm'ın sancağını Avrupa'da taşıyan ve halifeliği de uhdesinde bulunduran bir devletti. O hâlde ümmetin, halifenin etrafında tek vücut olmasından daha normal bir durum düşünülemezdi; ama olmadı. "İslâmcılık" da dağılmayı engelleyemedi. "Millet" mefhumu, "Ümmet"e galebe çalmıştı. Bunun üzerine, devletin kurucu unsuru olan ve fakat sadece seferden sefere hatırlanan "Türklük", tam da devletin artık neredeyse fiilen ortadan kalktığı bir zamanda fikre dönüştü ve devleti kurtarmak isteyenler bu fikre bağlandılar. Tarihî süreç içerisinde

denene denene erişilen bu son fikir, devletin kurtuluşunu ve 1923 yılında Cumhuriyet'in kuruluşunu sağlayacaktı.

Cumhuriyet'in ilânından sonra devlet ricâlinin yegâne amacı yeni rejimin kalıcılığını temin etmek ve Anadolu'yu yeni bir Türk vatanı hâline getirmekti. Ancak, Türkçüler ile devlet gemisinin dümenini elinde tutanlar arasında görüş ayrılıkları meydana çıktı. Devletin Anadolu merkezli bakış açısına mukabil Türkçüler, bütün Türk âleminin birliğine ve varılması gereken nihaî hedefin de "Turan" olduğuna inanıyorlardı. "Turancılık" ise, İttihat ve Terakki Fırkası'na ait hatıraları canlandırıyordu. O dönem için Osmanlı Devleti nasıl bir "devr-i sabık" ise Turancılık da "fikr-i sabık" idi. Bu sebeple, Türkçülüğün en önemli ve yurt çapında da çok kuvvetli bir teşekkülü olan Türk Ocakları, önce faaliyet alanı devletin siyasî sınırları ile mahdut bir yapı hâline getirildi, ardından da 10 Nisan 1931 tarihindeki olağanüstü kurultay kararıyla Cumhuriyet Halk Fırkası'na iltihak ettirildi.

Türk Ocakları'nın ve *Türk Yurdu*'nun kapatılması bu çalışmanın konusunu teşkil etmemektedir. Ancak, bu hamlenin siyasî sâiklerle yapıldığı hükmünde bulunmak hatalı olmayacaktır. Kurulduğu dönem ve bazı kurucu isimler itibariyle İttihatçı geçmişin bergüzârı gibi görülen, Halk Fırkası ve onun kurumlarına "rakip" bir Türk Ocağı, fırka yetkililerince kabul edilebilir olmasa gerekti. Üstelik ocaklıların Turancı olmaları dış politikada da sorun teşkil ediyordu. Sovyetler Birliği ile olan ilişkilerin Turancılar yüzünden "bozulmasını" ve işin daha ileri boyutlara taşınmasını kimse istemezdi. Meseleye Türkçüler açısından bakıldığında ise, ocakların kapatılması yurdun çok farklı yerlerinde bulunan Türkçü-Turancıların bağlarını zayıflatabilirdi. "Ocaklı" olma şuuru silinebilir, fikir ortadan kalkabilirdi. Bunun önüne geçebilmek için üniversite çevresinden bir ses yükseldi. Siyasî meselelerden kopuk olmasa da bunu pek dillendirmeyen, ilmî ve edebî bir yayın politikası takip eden bu ses, *Atsız Mecmua* (1931-1932) idi.

Türk Ocakları'nın Nisan 1931'de kapatılmasının ve *Türk Yurdu*'nun yayınının kesilmesinin hemen peşinden, daha mayıs ayında, *Atsız Mecmua*'nın ilk sayısı yayınlandı. Zeki Velidî Togan, Fuat Köprülü, Şerefettin Yaltkaya, Abdülkadir İnan, Pertev Naili Boratav, Sabahattin Ali, Abdülbaki Gölpınarlı, Nihat Sami Banarlı, Orhan Şaik Gökyay, Fethi Tevetoğlu, Ahmet Caferoğlu, Adnan Ötüken gibi devrin ve geleceğin meşhurları mecmuanın yazarları arasındaydı.

"Türkçü ve Köycü" olduğunu beyan eden *Atsız Mecmua*, rejimin ve inkılâpların da yılmaz savunucusuydu. Bu dergi ayrıca, daha sonra rejime ve inkılâplara muhalif bir tavır sergileyecek olan Hüseyin Nihâl Atsız'ın öldüğü yıl olan 1975'e kadar devam ettireceği dergicilik faaliyetlerinin ilk halkası olma özelliğini de taşıyordu. Ancak, *Atsız Mecmua*'nın yayına başlamasını sadece basın-yayın sâhasındaki bir vaka olarak görmek eksik bir tespit olacaktır. Bu gelişme, Türk fikir hayatının da en önemli olaylarından biridir. Zira *Atsız Mecmua* yayınlanmamış olsaydı Ahmet Vefik Paşa, Şinasi, Mustafa Celâleddin Paşa gibi münevverler tarafından tohumu atılan; İsmail Bey Gaspıralı, Hüseyinzâde Ali Turan, Yusuf Akçura ve Ziya Gökalp gibi birçok fikir adamı tarafından işlenerek belli bir noktaya getirilen Türkçülük, "Turancı" damarını yitirecek ve devlet elinde, belki de bir nevi "Anadolu Milliyetçiliği"ne dönüşecekti. *Atsız Mecmua*, kısıtlı imkânlarına rağmen, tesiriyle, otoriter bir rejimin gölgesinde, Turancı Türkçülerin varlıklarını yayın sâhasında devam ettirdiklerini gösteren bir gayretin ürünü ve onların sesi olmuştur. Bu tarih, aynı zamanda Türkçülüğe "ırkçı" prensiplerin eklenmeye başlamasının da miladı kabul edilebilir.

12 Ocak 1905 tarihinde doğan Hüseyin Nihâl Atsız'ın yalnız fizikî değil, aynı zamanda fikrî gelişimi de azınlık milliyetçiliğinin "yıkıcı" ve "parçalayıcı" tesirleri arasında gerçekleşmiştir. Osmanlı Devleti'nin dağılışına ve her alanda çöküşüne şahitlik, mütareke yıllarını da bilfiil idrak ederek yetişen Atsız, bir sonuç olarak milliyetçiliğe ulaşmıştır.[1] Genç Hüseyin Nihâl, devlet adamları ve aydınların

[1] Atsız bu durumu şöyle açıklamaktadır: "Türklüğümü hem evde, hem de ilkokul sıralarında duymaya başladım. Babam Bahriye subayı olduğu gibi hısım akraba arasında da pek çok subay vardı ve o zaman üniforma, milliyetçiliğin özelliği gibi bir his bırakıyordu. Öğretmenlerimizin de hemen hepsi milliyetçi idi. Okuma kitaplarımız vatan, millet, fazilet ve ahlâk telkin eden yazılarla dolu idi. Balkan felâketinden sonra, kaybedilen yerleri kurtarmak aşkını aşılayan manzumeler, marşlar, yazılar, telkinler ruhumuzda büyük bir dalgalanma yapardı. Babam bana Mehmed Emin'in şiir kitaplarını alıp getirirdi. […] Bende Türkçülük düşünce ve inancını geliştiren âmillerin en mühimleri Mehmed Emin'in, Ziya Gökalp'ın şiirleri ve sonra da Rıza Nur'un o kocaman Türk Tarihi olmuştur. Birinci Cihan Savaşı'nın mütarekesinde her türlü azınlığın küstah davranışı bu inancı perçinlemiş, tarih merakı kesin şeklini vermiştir. Yani ben, uzun müddet bîgâne kaldıktan sonra bir vakanın tesiriyle bir anda millî şuura ermiş değilim. Ömür boyunca okuduklarım, karşılaş-

deneme yanılma yoluyla ulaştıkları Türkçülüğe kestirmeden varmış, ülkenin gelişmesi için tek çıkar yolun Türkçülük olduğuna inanmıştır. O, kendisinden önceki Türkçülerin hilâfına, Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren başlayan ve çağın özelliklerine uygun bir şekilde ilerleyen "ırkçılık" fikrinden de etkilenmiştir. Atsız, yukarıda da belirtildiği gibi, azınlıkların "yıkıcı" faaliyetlerini görerek, mütareke yıllarını yaşayarak büyümüştür. Ayrıca, devletin siyasî ve demografik yapısı da "ırkçı" fikirlerin doğmasına elverişlidir; zira artık devlet, demografik olarak daha "homojen" bir yapı arz etmektedir. Burada durmakta ve ileride uzunca temas edeceğimiz bu "ırkçılık" konusunu kısaca açıklamakta fayda var. Atsız'daki "ırkçılık" fikri, kan tahlili veya kafatası ölçümlerine dayanan bir "ırkçılık" değildir. Atsız ve daha sonra meydana getireceği ekol, "Türk" olarak tarif ettikleri insan topluluğunun dil, kültür, tarih ve belki de en önemlisi dilek açısından ortak paydalara sahip olması gerektiğine inanıyordu. Hülâsa "ırkçı" Türkçülük, en açık ve kısa şekliyle, devlette üst kademelere çıkacak kimselerin Türk soyuna mensup olmaları ve Türklük şuurunun bütün Türklerde en yüksek seviyeye ulaşması ilkesine dayanan bir "ırkçılık"tı.

1931'den sonra Atsız'ı fikrî önderi kabul edebileceğimiz Türkçülük, yayınlanan dergiler, kurulan dernekler ve siyasî teşekküleriyle birlikte değerlendirildiğinde cumhuriyet devri fikir hareketleri arasında Türk fikir hayatına, siyasete, bilime ve topluma en fazla tesir eden akımlardan biri konumundadır. Dergileri binlerce basılmış, birçok insanın yetişmesini sağlamıştır. Derneklerinin onlarca şubesi kurulmuş ve bu derneklere yüzlerce kişi üye olmuştur. Bu ekolden yetişen kişilerin kurduğu siyasî teşekküller milyonlarca oy almış, devletin kaderini tayin etmiştir. Bu zaviyeden bakıldığında, Türkçülüğün etkisi, salon hareketi gibi basit değerlendirmelerle öl-

tığım hâdiseler, duyduğum ızdıraplar, şahsî felâketler bu oluşmanın hem sebebi, hem de neticesi idi. […] İlk Türkçü aksiyonum, daha doğrusu aksiyonlarım, mütareke yıllarında, 13-14 yaşlarında olduğum sırada İstanbul'un azgınlaşmış Yahudi ve Rum çocuklarıyla dövüşmelerimdir. Oturduğumuz Yeldeğirmeni semti Türkler'den çok azınlıklarla dolu olduğu için bu dövüşler sık sık tekrarlanmış, yıllar sonra da başka vesilelerle, başka şekiller altında, başka mücadeleler hep Türkçülük sebebiyle yapılmıştır. Aslında dövüşken yaratışlı olmadığım halde inanç beni dövüşe zorlamıştır." Bkz. "Büyük Türkçü Atsız Beğ'in Son Kale'ye Özel Beyanatı 3," Son Kale, I/7 (Mart 1972), s. 12.

çülemeyecek bir büyüklük göstermektedir. Ancak bu büyüklüğün araştırmalara yansımamış olduğu da görülmektedir. Türkçülük, etkisinin boyutları nispetinde incelenmemiştir. Üstelik hep "karşıtlarının" bakış açısıyla değerlendirilmiştir.

Atsız ekolü Türkçülük, ortaya çıkıp sesini duyurmaya başladığı yıllardan beri, muhalifleri tarafından eleştirilmiştir. Sol kesim tarafından "Amerikan destekli anti-komünist faaliyetler yürütmek"le suçlanan Türkçüler, İslâmcılar tarafından "İslâmiyet düşmanı" ve "Şaman" olarak tahkir edilmişlerdir. Bunun yanında "ırkçı", "kafatasçı", "maceracı", "hayâlperest" ithamlarında Türkçülüğün bütün karşıtları hemfikirdir. Ayrıca, muhaliflerine göre Türkçüler, "Türkiye'nin meselelerinden bîhaber" ve "ütopik bir Turan fikrinin peşinde koşan kişiler" olarak tasvir edilmişlerdir. Bu çalışmanın temel çıkış noktalarından birini de bu durum teşkil etmektedir. Türkçüler, gerçekten de, "Hitler'in Almanya'da yaptıklarını Türkiye'de uygulamaya çalışan"; "insanları kafatası ölçülerine göre değerlendiren"; "Sovyetler Birliği'ne ansızın bir savaş açarak Türkiye'yi olmayacak bir maceraya sürüklemek isteyen"; "Türkiye'de neler olup bittiğiyle ilgilenmekten çok hayâlî Turan ülkesinin bozkırlarında at koşturmayı düşleyen" insanlar mıdır? Çalışmanın sonuna geldiğimizde bu sorunun cevabı kısmen de olsa belirecektir. O hâlde, bu çalışmanın sonuna gelene kadar ne anlatacağız?

Hüseyin Nihâl Atsız'ın 1931-1975 yılları arasında çıkardığı dergileri inceleyeceğimiz bu çalışmada; Türkçülerin, Türkçülüğün temel ilkeleri olan "ırkçılık" ve Turancılık, Türkiye gündemini uzunca bir süre meşgul eden Kore Savaşı, Türkçenin sadeleştirilmesi, Türk fikir ve toplum hayatında mühim bir yeri olan Köy Enstitüleri, komünizm, Atatürk, Rıza Nur vb. konularda ne düşündüklerini ve esasen Atsız ekolüne mensup Türkçülerin bu meseleler karşısında kendilerini nasıl konumlandırdıklarını göreceğiz. Temel çıkış noktalarımızdan bir diğeri de burada devreye girecek. 1931 ile 1975 yılları arasında yüzlerce farklı yazar Atsız'ın dergilerinde yazmıştır. İşte biz bu dergileri bir bütün kabul ederek Atsız'ın gölgesindeki Türkçülüğün değişim ve tekâmül safhalarını takip edeceğiz. Bununla beraber aynı veya farklı bir dergide, aynı veya farklı kişilerin, aynı veya farklı bir mesele üzerindeki fikirlerinin bazen çeliştiğini, bazen de tutarlılık

içerdiğini göreceğiz. Bu metot, bir nevi, Türkçülüğün ve Türkçülerin de hafızasının "test" edilmesi olacaktır.

Adı geçen dergiler aynı zamanda Türkçülüğün hafızasını da teşkil etmektedir. Çalışmanın sonunda ek olarak verilen düğün, doğum ve ölüm ilânları Türkçülüğün hafızasının önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Bu ilânlarla, hem Türkçüler arasında haberleşme sağlanmakta hem de ortak sevinç ve üzüntüler oluşturarak dayanışma ruhunun korunması amaçlanmaktadır. Çıktığı duyurulan veya tanıtımı yapılan dergilerin ilânları Türkçülerin işbirliği yaptığı kişi veya kuruluşları gösteren önemli birer veri olma özelliği göstermektedir. Yine çalışmanın sonuna eklenen ve hem dergi hem yazar bazında hazırlanan fihrist, konu ve içerik çeşitliliği bakımından, bu meselelerle ilgili kafa yoran ve bu meseleleri merak edenler için faydalı bir kılavuz olacaktır.

Çalışmanın birinci bölümünde *Atsız Mecmua* (1931–1932), *Orhun* (1933-1934), *Orhun* (1943-1944), *Orkun* (1950-1952), *Orkun* (1962-1964) ve *Ötüken* (1964–1975) dergilerinin ayrı ayrı genel bir değerlendirmesi yapılacaktır. Dergileri çıkaran çevrelerin tahlili yapılacak, dergilerin genel karakteri hakkında bilgiler verilecektir. Ayrıca dergilerin yayın politikaları, biçim özellikleri, fiyatları, hangi şehir ve matbaada kaç adet basıldıkları, hangi şartlarda yayınlandıkları, devrin siyasî şartlarından ne derece etkilendikleri gibi konular da ilk bölümün içeriğini oluşturmaktadır.

İkinci bölüm meseleler hakkındadır. 1931-1975 yılları arasında temas edilen onca mesele arasında en çok irdelenenlerin seçildiği bu bölüm aynı zamanda Atsız çizgisinde gelişen Türkçülüğün temel prensiplerini de meydana çıkaracaktır. "Irkçılığın" ve Turancılığın mahiyeti nedir? Atatürk'e bakışın safhaları nelerdir? Kıbrıs meselesinde ne tür bir tutum sergilenmiştir? İslâmiyet'e dair fikirleri nasıldır? Öztürkçecilik akımına ne şekilde yaklaşılmıştır? Komünizme nasıl bakılmış ve onunla ne şekilde "mücadele" edilmiştir? Türkeş ve MHP ile olan ilişkileri ne şekilde seyretmiştir? Bu soruların cevapları bazen yazara, bazen zamana ve bazen de şartlara göre değişiklik arz etmektedir. Dergilerin hepsinin bir bütün kabul edilmesinin ve

dergilerdeki yazıların bu şekilde kritik edilmesinin sebebi de budur. Buradaki amaç, fikrin ve bakış açısının seyrini takip edebilmektir.

Bu çalışmanın ana kaynaklarını oluşturan ve 250 sayıya yakın bir yekûn tutan bu dergiler, içerikleri itibariyle ve bu hareketin her cephesini meydana çıkarmak açısından bakıldığında, zengin bir malzeme teşkil etmektedir. Hareket noktamız bu dergiler olmakla beraber, Yücel Hacaloğlu tarafından yayınlanan *Atsız'ın Mektupları* da kronolojik olarak birçok olaya ışık tuttuğu için önemli bir kaynaktır. Bu noktada çalışma konumuzla alâkalı olarak daha önce ortaya konulmuş eserlere bakmak yerinde bir hareket olacaktır.

Atsız'ın dergileri hakkında yayınlanmış en önemli kaynaklardan biri Fethi Tevetoğlu'nun "Türkçü Dergiler" adlı tefrikasıdır. Tevetoğlu, tefrikasının 7, 8 ve 9. kısımlarını Atsız'ın dergilerine ayırmıştır. Tefrikanın 7. bölümü *Atsız Mecmua* üzerinedir.[2] Bu dergi hakkında geniş malûmatın aktarıldığı makalede ayrıca dergideki yazarların listesi, müstear isimler ve Atsız'ın makalelerinin dökümü verilmiştir. Özellikle Atsız'a ait müstear isimlerin verilmesi sağlıklı bir Atsız bibliyografyasının hazırlanması için çok önemlidir.[3] Tefrikanın diğer bölümünde *Orhun* dergisinin her iki devresi de açıklanmaktadır.[4] Tevetoğlu burada da dergilerin yazar listesini vermekte[5], makalelerden alıntılar yaparak dergilerin karakterini belirlemeye çalışmaktadır. Tevetoğlu, tefrikasının son bölümünde de aynı yöntemi kullanarak *Orkun* (1950-1952), *Orkun* (1962-1964) ve *Ötüken* (1964-1975) der-

---

[2] Fethi Tevetoğlu, "Türkçü Dergiler VII," *Türk Kültürü*, XXVI/304 (Ağustos 1988), s. 47-53.

[3] Fethi Tevetoğlu, a.g.m., s. 51. Tevetoğlu, "Namık Kemal", "M. Emin" ve "A. K." gibi imzaların ve imzasız yazıların Atsız'a ait olduğunu belirtmektedir. Fakat bu imzalar Osman Fikri Sertkaya'nın ve Yücel Hacaloğlu'nun hazırladıkları listelerde yoktur. Bkz. Osman Fikri Sertkaya, *Nihâl Atsız*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1987, s. 15; *Atsız'ın Mektupları*, ilâveli ikinci basım, Yücel Hacaloğlu (haz.), Ötüken Neşriyat, İstanbul 2013, s. 18.

[4] Fethi Tevetoğlu, "Türkçü Dergiler VIII," *Türk Kültürü*, XXVI/306 (Ekim 1988), s. 34-39.

[5] Tevetoğlu, *Atsız Mecmua*'daki "M. Emin" imzasının Atsız'a ait olduğunu yazmasına karşın *Orhun* (1933-1934)'daki aynı imzayı farklı bir yazar olarak vermekte ve Atsız'ın *Orhun* (1933-1934)'daki makalelerinde "Atsız" imzasını kullanırken başyazılarda imza yerine "***" koyduğunu söylemektedir. Bkz. Fethi Tevetoğlu, a.g.m., s. 34-35.

gileri hakkında bilgi vermektedir.[6] Fakat *Ötüken* hakkında birkaç sayısal bilgi dışında pek malûmat verilmemiştir.[7]

Jacob M. Landau'nun Türkçeye *Pantürkizm* olarak çevrilen eseri de konumuzla ilgili temel kaynaklardan biridir.[8] Kitapta Türkiye dışında, Rusya'da bir hareket olarak doğan Türkçülüğün, Rusyalı Türkler tarafından belli bir fikrî seviyeye getirilmesi ve ardından Türkiye'de yayılmasının, özellikle II. Meşrutiyet'ten sonra yükselişe geçişinin anlatıldığı ilk bölümlerin ardından Kemalist bir çizgiye bürünmesine değinilmektedir. Bunun yanında 1930'lardan İkinci Dünya Savaşı'na kadar geçen zaman dilimi ve İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki süreç de kitabın kapsamındadır. Kitabın bu bölümlerinde birçok Türkçünün yayınlarına temas edilmiş, bu yayınların niteliği ve içeriği hakkında bilgiler verilmiştir. Denebilir ki, Landau milliyetçilik konusunda Türkiye'de yayınlanan hemen hemen bütün kitap ve süreli yayınları görmüştür. Landau'nun Rusya Türklerinin muhacerette çıkardıkları dergi ve kitapları da tetkik ettiğini söylemek yerinde olacaktır. Kitabın 6. bölümünde dünyadaki çeşitli "pan" hareketlerinin ortak noktaları ve bu bağlamda Türkçülerin yöntemleri, din ve ekonomi gibi konulardaki fikirleri ve örgütsel niteliklerinden bahsedilmektedir. Bu bağlamda Landau'nun, Türkçülüğü yapısı itibariyle aydınların başını çektiği bir seçkinler hareketi olarak nitelemesi dikkate değerdir. Son bölüm, Sovyetler Birliği'nin dağılıp yeni Türk devletlerinin ortaya çıkmasının Türkçü-Turancı harekete getirdiği yeni yaklaşımlar ve hareket sâhasıyla alâkalıdır. Ayrıca bu yeni devletlerle Türkiye'nin siyasî, ticarî ve kültürel ilişkilerine de değinilmiştir. Fakat, Türkiye'deki Türkçü-milliyetçi hareketi birçok ayrıntısıyla ele alan bu eserde çalışmamızın kapsamına giren birçok bilgi ve değerlendirme yanlışları görülmektedir.[9]

---

[6] Fethi Tevetoğlu, "Türkçü Dergiler IX," *Türk Kültürü*, XXVI/308 (Aralık 1988), s. 42-49.

[7] Fethi Tevetoğlu, a.g.m., s. 48-49.

[8] Jacob M. Landau, *Pantürkizm*, Mesut Akın (çev.), Sarman Yayınevi, İstanbul 1999.

[9] Meselâ yazar, *Atsız Mecmua*'nın ismini yayıncısından aldığını söylüyordu (Jacob M. Landau, *a.g.e.*, s. 129). Oysa derginin yayınlandığı 1931-1932 yıllarında henüz soyadı kanunu çıkmamış ve dolayısıyla Atsız bu soyadını almamıştı. Landau, *Türk Sazı* hakkında da yanılıyordu. Ona göre dergi yayınlanmış ve Atsız dergide "başyazılar" yazmıştı (Jacob M. Landau, *a.g.e.*, s. 184). Oysa derginin sadece 1 sayısı basılmış ve satışı yapılamamıştı (*Atsız'ın Mektupları*, s. 22-23). Landau, 1947 yılında

Konu hakkında bir diğer önemli araştırma Necmeddin Sefercioğlu'nun *Türkçü Dergiler* adlı kitapçığıdır.[10] Kitabın *Atsız Mecmua* ile ilgili kısmında derginin kapak düzeni, yayın aralığı, boyutları, şiarı ve yazar listesi gibi konulara değinilmiştir.[11] *Orhun*'un her iki serisinin açıklandığı kısımda da benzer bilgiler vardır. Ayrıca 1944 Irk-

---

Ankara'da yayınlanan *Kür Şad* dergisinin de Atsız ve Nejdet Sançar'a ait olduğunu söylüyordu (Jacob M. Landau, *a.g.e.*, s. 186). Halbuki derginin sahibi ve yazı işleri müdürü Halûk Karamağaralı idi (Necmeddin Sefercioğlu, *a.g.e.*, s. 34). Landau ayrıca Atsız'ın *Türk Ülküsü* adlı bir dergide çıkan makalelerinden bahsetmektedir (Jacob M. Landau, *a.g.e.*, s. 230). Oysa *Türk Ülküsü*, bir dergi değil, Atsız'ın makalelerinin toplandığı bir kitaptı (Atsız, *Türk Ülküsü*, Burhan Basım ve Yayınevi, İstanbul 1956). Landau'nun başka bir yanlışı da Atsız'ın "Pantürkçülük ve Siyaset" adlı makalesiyle ilgiliydi. Landau'ya göre Atsız bu makalesinde "[…] Pantürkçülüğü program yapan tek bir partide birleşmeye çalışıyordu." (Jacob M. Landau, *a.g.e.*, s. 236. Landau bu makalenin ilk kez 1970'te *Ötüken*'de yayınlandığını da söylemektedir. Bkz. *a.g.e.*, s. 254. Oysa makale 1972 yılında yayınlanmıştır) Landau'nun aktardığı kısım tek başına okunduğunda Atsız'ın sanki Türkçüleri MHP çatısı altına çağırdığı zannedilebilir. Oysa durum tam tersidir. Bu yazıda Atsız, mevcut siyasî partilerin hiçbirinin Türkçü ve Türkçülüğün de siyasî bir hareket olmadığını; Türkçülük ileride siyasî bir hareket hâline gelirse Türkçü bir programla meydana çıkacağını söylemektedir (Atsız, "Türkçülük ve Siyaset," *Ötüken*, IX/104 (Ağustos 1972), s. 3). Aslında bu makale Türkçülükle siyaset arasında keskin bir çizginin çekildiği ve Türkçülerle MHP'nin iplerinin koptuğunun göstergesidir, ki bu yönüyle günümüzde dahi Türkçülerin siyasete bakış açılarında belirleyici bir etken konumundadır. Landau'nun, bir diğer yanlışı da *Ötüken*'le ilgiliydi. Landau, *Ötüken*'in Atsız'ın genel yayın yönetmenliğinde Eylül 1975'e kadar yayınlandığını zannediyordu (Jacob M. Landau, *a.g.e.*, s. 238). Gerçekteyse Atsız *Ötüken*'in sahibiydi. Derginin yazı işleri müdürlüğünü uzun yıllar Mustafa Kayabek yapmış, bu görevi daha sonra Erdoğan Saruhanoğlu üstlenmişti. Ayrıca *Ötüken*, Eylül 1975'e kadar değil, Kasım 1975'e kadar yayınlanmıştı. Aslında Altan Deliorman bu kitapta bulunan yanlışlar hakkında iki makale yayınlamıştır.

Bkz. Altan Deliorman, "'Pantürkizm'deki Yanlışlar,"
http://www.orkun.org.tr/asp/orkun.asp?Tip=Makale&Makale_Nu=/XB/Z,ATFDP*LOSI*YNYP,WVJDWIFTB8*YNYP*-WVJDWIFTBSF (24.08.2015);
"'Pantürkizm'deki Yanlışlar (2),"
http://www.orkun.org.tr/asp/orkun.asp?Tip=Makale&Makale_Nu=/XB/Z,ATFDP*LOSI/XB/Z,ATFDP*LOSI*YNYP,WVJDWIFTB8 (24.08.2015).

[10] Necmeddin Sefercioğlu, *Türkçü Dergiler*, Türk Ocakları Ankara Şubesi Yayınları, Ankara 2008. Kitapla ilgili alıntılarda, kitabın içindekiler kısmında verilen sayfa numaraları esas alınmıştır.

[11] *a.g.e.*, s. 10-11.

çılık-Turancılık Davası'nın seyrinden de kısaca bahsedilmektedir.[12] Sefercioğlu, *Orkun* (1950-1952)'u tanıtırken de derginin ebatlarından, sayısal verilerinden bahsetmekte, yazar listesini vermekte ve son olarak da derginin kapanma hikâyesini o dönemin şahitlerinden biri olarak anlatmaktadır.[13] *Orkun* (1962-1964)'un ikinci dönemi hakkındaki kısımda da aynı unsurlardan bahsedilmekte ve Atsız'ın bu dergide yayınladığı bir makalesinin daha sonra "9 Işık" adıyla MHP'nin programına da yansıdığı söylenmektedir.[14] *Ötüken* (1964-1975) hakkında da benzer bilgileri veren Sefercioğlu bunların yanında Atsız'ın dergide yayınlanan bir yazısı dolayısıyla Atsız ve derginin yazı işleri müdürü Mustafa Kayabek'in hapse mahkûm edildiklerini yazmaktadır.[15]

Türkiye'deki Türkçülük hareketinin İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar olan kısmını inceleyen bazı temel araştırmalarda da Atsız'ın bu tarihe kadar çıkardığı dergilerden bahis vardır. Bunlardan biri Nizam Önen tarafından hazırlanan ve birçok arşiv dokümanı da kullanılarak meydana getirilen çalışmadır.[16] Kitap, kapsamı ve yöntemi itibariyle Turancılığın iki farklı ülkedeki gelişim çizgisinin ve bu iki ülke Turancılığının benzerliklerinin yayınlar ve faaliyetler üzerinden tespiti üzerine kuruldur. İlk önce Turancı hareketin doğuşunun anlatıldığı kitapta daha sonra sırasıyla 1910-1920 yılları arasında Macaristan'daki ve İkinci Meşrutiyet'ten Birinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar geçen sürede Türkiye'deki Turancılığın seyri izlenmiştir. Her iki ülkede de millî devletlerin kurulduğu 1920'lerdeki Turancılık fikrinin tahlil edildiği ikinci bölümün ardından 1930'lardan

---

[12] *a.g.e.*, s. 12-15.

[13] *a.g.e.*, s. 37-41.

[14] *a.g.e.*, s. 55-56.

[15] *a.g.e.*, s. 60-61. Burada Sefercioğlu'nun yanıldığı bir hususa dikkat çekmek gerekiyor. Necmeddin Sefercioğlu *Ötüken* için, "Derginin bir hizmeti de çevresinde toplanan Türkçü gençlerin katılımı ile, sonradan adı 'Türkiye Milliyetçiler Birliği'ne dönüşen Türkçüler Derneği'nin kuruluşuna vesile olması idi." demektedir (Necmeddin Sefercioğlu, *a.g.e.*, s. 61). Oysa Atsız, mektuplarında, derginin, derneğin yayın organı olduğunu söylemektedir (*Atsız'ın Mektupları*, s. 67, 71.). Ayrıca Türkçüler Derneği'nin kuruluş tarihi 16 Eylül 1962 (Atsız, "Türkçüler Derneği," *Millî Yol*, I/34 (21 Eylül 1962), s. 10), *Ötüken*'in yayınına başladığı tarihse 15 Ocak 1964'tür.

[16] Nizam Önen, *İki Turan: Macaristan ve Türkiye'de Turancılık*, İletişim Yayınları, İstanbul 2005, s. 255-257, 261-262, 319-321.

İkinci Dünya Savaşı'nın son yıllarına kadar Turancılığın fikrî dönüşümünün takip edildiği üçüncü bölüm gelmektedir. Bu bölümde hem Macaristan'da hem de Türkiye'de Turancı hareketin ırkçı nitelikler kazandığına dikkat çekilmektedir. Kitabın meydana getirilmesinde kullanılan yöntem Macar Turancılığı ile Türkçü-Turancı hareketin karşılaştırmalı olarak incelenmesine imkân vermektedir.

Benzer bir çalışma siyaset bilimci Günay Göksu Özdoğan tarafından hazırlanmıştır.[17] Özdoğan, kitabını hazırlarken Atsız'ın eşi Bedriye Atsız, Orhan Şaik Gökyay ve İsmet Tümtürk gibi kimselerle görüşmüştür. Kitap, Türkçülüğün teorik çerçevesinin ve fikrî arka planının çizilmesiyle başlamakta ve Osmanlı'dan cumhuriyete geçişte geçirdiği fikrî değişimle devam etmektedir. Türkçü hareketin İkinci Dünya Savaşı sırasındaki faaliyetleri ve yayınları; Almanya'nın Türkiye'deki Türkçü-Turancı hareket üzerindeki manipülasyon girişimleri; 1944 Irkçılık-Turancılık Davası gibi konular kitabın takip eden diğer bölümlerini oluşturmaktadır. Ayrıca Atsız ve Reha Oğuz Türkkan gibi dönemin Türkçülerinin fikir örgüleri ile faaliyetleri de önemli bir bölümü teşkil etmektedir. Kitabın son bölümünde işlenen Atsız-Türkkan çekişmesi ise oldukça dikkat çekicidir. İkili arasındaki mücadelenin Atsız lehine sonuçlanması, Türkçülüğün bundan sonraki gelişiminin de Atsız ve onun çevresindeki Türkçülerin fikirleri ekseninde oluşmasına sebep olmuştur.

Bu iki çalışmaya ek olarak Mithat Atabay'ın kitabı da zikredilebilir.[18] Esasen Atabay'ın eseri, çerçeve olarak az önce anlattığımız diğer iki kitapla benzerlik göstermektedir. Milliyetçilik fikrinin ortaya çıkışı, Avrupa'da ve Osmanlı'da yayılması gibi konuların işlenmesinin yanında Rusyalı Türk aydınların Türkiye'de bu fikrin yerleşmesine etkileri ile Rusya'daki Narodnik hareketinin Türk milliyetçiliğine etkisi üzerinde durulması dikkat çekicidir. Yazara göre Türkiye'de dört tip milliyetçi akım vardır: Atatürk milliyetçiliği, Anadolucu milliyetçilik, ırkçı milliyetçilik, ananevî mutedil milliyetçilik. Atabay eserinde bütün bu hiziplerin çeşitli konulardaki fikirlerini, temel kavramlarını, faaliyetlerini, yayınlarını değerlendirmiştir.

---

[17] Günay Göksu Özdoğan, *"Turan"dan "Bozkurt"a: Tek Parti Döneminde Türkçülük (1931-1946)*, İsmail Kaplan (çev.), İletişim Yayınları, 4. Baskı, İstanbul 2015, s. 184-201.

[18] Mithat Atabay, *II. Dünya Savaşı Sırasında Türkiye'de Milliyetçilik Akımları*, Kaynak Yayınları, İstanbul 2005, s. 241-246, 322-334.

Konumuza temas eden en önemli çalışmalardan biri de *Milliyetçilik* adlı editoryal eserdir.[19] Kitabın içindeki bazı makalelerde Türkçülük ve Atsız'ın dergileri gibi konulara değinilmektedir. Bu makalelerden biri Orhangazi Ertekin'e ait olanıdır.[20] Ertekin'in makalesinin temel çıkış noktası Türkçülük-milliyetçilik incelemelerinin iki tarihsel döneme sıkışmasıdır. Bunların ilki Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde ortaya çıkan ve Cumhuriyet devrine de sarkan Türkçülük faaliyetleri, ikincisi ise 1960'lı yıllarda bir siyasî hareket olarak vücut bulan MHP'nin fikrî geçmişi ve Alparslan Türkeş'in biyografisidir. Ertekin'e göre bu durum, iki tarihsel dönemin dışında kalan 1930-1960 yılları arasındaki Türkçülüğün anlaşılmasını güçleştirmektedir.[21] Makalenin, benzeri yayınlarla kıyaslandığında, birçok özgün yanı bulunmaktadır.[22] Bununla beraber makalede *At-*

[19] *Modern Türkiye'de Siyasî Düşünce: Milliyetçilik*, Tanıl Bora (ed.), İletişim Yayınları, 4. Baskı, İstanbul 2009.

[20] Orhangazi Ertekin, "Cumhuriyet Döneminde Türkçülüğün Çatallanan Yolları," *Modern Türkiye'de Siyasî Düşünce: Milliyetçilik*, Tanıl Bora (ed.), İletişim Yayınları, 4. Baskı, İstanbul 2009, s. 345-387. Kitabın bizim için bir diğer önemli makalesi Günay Göksu Özdoğan'a aittir. Bkz. "Dünyada ve Türkiye'de Turancılık," s. 388-405. Kitapta Emre Arslan tarafından yazılan bir makale de dikkate değerdir (Emre Arslan, "Türkiye'de Irkçılık," s. 426). Fakat makale bilgi ve değerlendirme yanlışlarıyla yüklüdür. Türkçülüğün ideolojik arka planının Nazist Almanya ve Faşist İtalya'nın pratikleri üzerine kurulduğu (s. 414); Türkçülerin Türkiye'de Şamanizmi yerleştirmek istedikleri (s. 422) bunlardan bazılarıdır. Ayrıca yazar Türkçüler Yardımlaşma Derneği'nin amacının yurt sathında örgütlenme değil Türkçüler arasında maddî yardımlaşma olduğundan habersiz görünmekte ve bu derneğin 1962'de Türkiye Milliyetçiler Birliği Derneği olarak tekrar kurulduğunu zannetmektedir (s. 422). Türkçüler Derneği'nin isminin "Türkçülük Derneği" olarak yazılmasını ise müretip hatası olarak görmek mümkündür (s. 423). Bununla beraber yazarın, Atsız'ın Anadolu insanının ırkî saflığı konusundaki fikirleriyle ilgili olarak da kafası karışıktır. Bir yerde Atsız'ın Anadolu Türklerini ırkî anlamda yeterince saf görmediğini yazan Arslan, bir sayfa sonra ise Atsız için Anadolu köylerinin en saf Türk deposu olduğunu belirtmektedir (s. 418, 419). Yazarın bu kafa karışıklığının sebebi, Atsız'ın fikirlerini dergilerinden değil, 1997'de İrfan Yayınları'ndan çıkan makaleler serisinden öğrenmeye çalışması olabilir.

[21] Orhangazi Ertekin, a.g.m., s. 345.

[22] Meselâ yazar ilk ve ikinci kuşak Türkçülerin başarılı bir mukayesesini yapmakta ve bu iki kuşak arasında bazı fikrî farklar bulunmasına rağmen işin polemiğe dökülmediğinden bahsetmektedir (a.g.m., s. 347-351). 1944 Irkçılık-Turancılık Davası'nda 23 değil 26 kişinin yargılandığının belirtilmesi de bir diğer önemli husustur (a.g.m., s. 370, 387).

sız Mecmua (1931 – 1932) ve *Orhun* (1933-1934)'un cumhuriyet devri Türkçülüğünün ilk kürsüleri ve açıkça dillendirilerek kuramsal çerçevesinin çizildiği mevkûteler olarak nitelendiği de görülmektedir.[23]

Atsız'ın dergileri hakkında iki de tez bulunmaktadır. Bu tezlerden ilki Çetin Adem tarafından *Orhun* dergisinin 1933-1934 ve 1943-1944'te yayınlanan iki serisi hakkında hazırlanmış olanıdır.[24] Yazar tezinde, *Orhun*'un her iki dönemi hakkında genel bilgilerin yanında bazı yazarların kısa biyografileri, dergilerdeki fikir akımları, Türkçülerin üzerinde durduğu meseleler gibi konuları makaleleri özetleyerek işlemiş ve ayrıca bir fihrist çıkarmıştır. Konumuzla alâkalı bir diğer tez ise Mehmet Fatih Yiğit'e aittir.[25] Tezin ilk bölümü teorik anlamda milliyetçiliğe dair açıklamaları, ikinci bölümü Türk milliyetçiliğinin fikrî dayanaklarını kapsamaktadır. Tezin üçüncü bölümü ise "Atsız Mecmua ve Ulusçu Düşüne Katkılar" ismini taşımakta ve dergideki makalelerin tahlilini içermektedir. Fakat tezin *Atsız Mecmua* ile ilgili kısmı başka bir yayınla bir hayli benzerlik göstermektedir. Bahsettiğimiz yayın Mehmet Soğukömeroğulları tarafından hazırlanan ve *Atsız Mecmua*'daki makaleleri çeşitli başlıklar altında irdeleyen bir makaledir.[26] Maalesef Mehmet Fatih Yiğit'in tezinin *Atsız Mecmua* ile alâkalı kısmı Soğukömeroğulları'nın makalesinin kötü bir kopyasıdır. Yiğit, Soğukömeroğulları'nın makalesinin bölümlerini sırayla kopyalamış, bazen de bazı paragrafların veya kelimelerin yerini değiştirerek kullanmıştır. Hatta Yiğit'in bazı noktalarda doğrudan kopyala-yapıştır yaptığı da söylenebilir. Zira Soğukömeroğulları'nın makalesindeki bazı

---

[23] a.g.m., s. 360.

[24] Çetin Adem, "Orhun Dergisinin Türk Düşünce Hayatındaki Yeri", Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Niğde 2009.

[25] Mehmet Fatih Yiğit, "Erken Dönem Cumhuriyet Türkiyesinde Ulus İnşa Süreci ve 'Atsız Mecmua' Örneği", İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Tez Danışmanı: Prof. Dr. Nevin Yurtsever Ateş, İstanbul 2014.

[26] Mehmet Soğukömeroğulları, "Atsız Mecmua Üzerine," *Asia Minor Studies*, I/1 (Ocak 2013), s. 94-121. Makalede *Atsız Mecmua* hemen her yönden incelenmiş ve dergideki makalelerin bir fihristi hazırlanmıştır. Fakat, müstear isimlerin üzerinde durulmadığı göze çarpmaktadır.

yanlışlara[27] ve anlatım bozukluklarına aynen Yiğit'in tezinde de tesadüf edilmektedir.[28]

---

[27] Bunun en somut örneklerinden biri şudur: Soğukömeroğulları makalesinde, *Atsız Mecmua*'nın ilk sayısında Atsız'ın "Boz Kurt" imzasıyla kaleme aldığı yazının ("Bir Kuş Bakışı," *Atsız Mecmua*, I/1 (15 Mayıs 1931), s. 2-3) ismini dipnotta "Önsöz" olarak belirtmiş ve yazının 1. sayfada olduğunu yazmıştır (Mehmet Soğukömeroğulları, a.g.m., s. 95). Aynı hata Yiğit'in tezinde de görülmektedir (Mehmet Fatih Yiğit, *a.g.t.*, s. 79).

[28] Belki de birkaç somut örnek vererek bu durumu açıklamak gerekiyor. Meselâ Soğukömeroğulları'nın makalesinin özet kısmı şöyledir: "1931 yılında yayım hayatına başlayan *Atsız Mecmua*, aralıksız olarak 17 sayı çıkar. Dergide halk edebiyatı, edebiyat, tarih, milliyetçilik, sosyal konular, çeşitli fikirler üzerine yazılar kaleme alınır ve şiir ve hikâye gibi edebi ürünler de yazılır. Halk edebiyatı alanında destan halk hikâyesi, halk şiiri, atasözleri, maniler ve tasavvuf konusuna değinilir. Edebiyat konusunda dergiler ve yazmalardaki şiirler anlatılır. Tarih ve milliyetçilik konuları ise, daha çok Turan ve Türkçülük konuları üzerine yoğunlaşır. Yayımlandığı dönemdeki sosyal konulara da değinen *Atsız Mecmua*'da Komünizm karşıtlığı üzerine çeşitli yazılar da kaleme alınır." (Mehmet Soğukömeroğulları, a.g.m., s. 94). Yiğit'in tezindeki kısım ise aynen şu şekildedir:
"1931 yılında yayım hayatına başlayan ve adını yayımcısı Hüseyin Nihal Atsız'dan alan *Atsız Mecmua*, 15 Mayıs 1931 tarihli ilk sayısı ile birlikte aralıksız olarak 17 sayı çıkar. Edebiyat, tarih, halk edebiyatı, milliyetçilik, sosyal konular, çeşitli fikirler üzerine yazıların kaleme alındığı ve şiir ve hikâye gibi edebi ürünlerin de yazıldığı dergide halk edebiyatı alanında destan, halk hikâyesi, halk şiiri, atasözleri, maniler ve tasavvuf konusuna değinilir. Tarih ve milliyetçilik konularında daha çok Turan ve Türkçülük üzerine yoğunlaşan *Atsız Mecmua*'da, yayınlandığı dönemdeki Komünizm fikri karşıtlığı üzerine çeşitli yazılar da kaleme alınmıştır." (Mehmet Fatih Yiğit, *a.g.t.*, s. 79). Soğukömeroğulları, *Atsız Mecmua*'dan bir makaleyi tahlil ederken şu cümleleri kullanıyor: "*Atsız Mecmua*'nın ikinci sayısında yer alan Boz Kurt'un 'Gençlik ve Mefkûre' yazısında ilk önce *Hayat* mecmuasını insana benzeten yazar, onun ölümünden bahseder. Ancak eleştirisi dergi içerisinde fikirden başka her şeyin olmasıdır. Gökalp'ı hatırlayan mütefekkir Türk milletinin derdine derman olan düşüncenin Fransızlar tarafından verilmesini tenkit eder ve gerçekten eleştiri gerekiyorsa buna Arap gençlerin daha çok ihtiyacı olduğu üzerinde durur." (Mehmet Soğukömeroğulları, a.g.m., s. 108). Yazar daha sonra "Gençlik ve Mefkûre" adlı makaleden bir cümle alıntılayarak başka bir makalenin tahliline girişiyor. İlginç olansa, Yiğit'in tezinde de hem makaleyle ilgili değerlendirmeler hem de alıntılanan kısmın aynı olmasıdır. "Fikir yazılarından *Atsız Mecmua*'nın ikinci sayısında yer alan Boz Kurt'un "Gençlik ve Mefkûre" yazısında ilk önce *Hayat* mecmuasını insana benzeten yazar, onun ölümünden bahseder. Gökalp'ı hatırlayan mütefekkir Türk milletinin derdine derman olan düşüncenin Fransızlar tarafından verilmesini tenkit eder ve Fransızların Suriye'deki topraklarımıza konduğundan ve istila ettiğinden dem vurur. Ve gerçekten eleştiri gerekiyorsa buna Arap gençlerin daha çok ihtiyacı